A boroszlói püspökök címerei. 1000-1732

SZÁLKAI TAMÁS
Arhivele Judeţene Hajdú-Bihar, Debreţin, Ungaria

Abstract

The Coats of Arms of the Bishops from Boroszló [Wrocław]. 1000-1732

*The first volume of the **Silesiacarum Rerum Scriptores** (Leipzig, 1729) series contains a list of the bishops of Wrocław until 1726. The annex presents fifty coats of arms that belonged to these high priests. Besides a short introspection into the history of the bishopric, the aim of Tamás Szálkai's paper is to describe these coats of arms and to offer biographic data of the owners.*

Keywords: *church, bishop, Wrocław, coats of arms.*

Friedrich Wilhelm von Sommersberg ***Silesiacarum Rerum Scriptores*** című sorozatának első kötete 1729-ben Lipcsében látott napvilágot.[1] Ebben harmadik tételként szerepel ***Sigismundii Rositzii Chronica et numerus episcoporum Wratislaviensium***, ami 1468-ig sorolja fel és mutatja be a boroszlói püspököket.[2] Sommersberg a jegyzetekben egészíti ki a listát 1729-ig. Ehhez mellékletként csatoltak egy kihajtható

[1] Fridericus Wilhelmus de Sommersberg, ***Silesiacarum Rerum Scriptores aliquot adhuc inediti, accedunt Codicis Silesiae Diplomatici Specimen et Diplomatarium Bohemo-Silesiacum*** (A továbbiakban Sommersberg, ***op. cit.***). Lipsiae, 1729.

[2] Hiányzik a listából: Karl II. von Liechtenstein-Kastelkorn olmützi püspök (1664-1695), választott boroszlói püspök (1682-1683). Sigismundus Rositzius, ***Chronica et numerus episcoporum Wratislaviensium***, în Sommersberg, ***op. cit.*** (A továbbiakban Rositzius, ***op. cit.***), p. 64-68, ***Die Bischöfe des Heiligen Römischen.*** Reiches 1648 bis 1803. I-III. Hrsg. v. Gatz, Erwin. (A továbbiakban Gatz, ***Bischöfe***.). s. l., 1990. I. p. 276-278.

BDD-A19450 © 2010 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:51 UTC)

papírlapra nyomtatott címertáblát, melyen a boroszlói[3] püspökség jelvénye mellett az egyháznagyok címerei szerepelnek a kezdetektől a könyv kiadásának esztendejéig. A lap alján lévő bejegyzések tanúsága szerint a tablót I. H. Hentze rajza alapján C. Winckler metszette.

A boroszlói püspökség

Boroszló püspökségét 1000 körül alapították és a Felső-Odera mindkét partja melletti vidék, egész Szilézia, Glatz grófság és Lausitz környéke is autoritása alá tartozott, ahol a püspökök, földesúri jogot is gyakoroltak, emellett azonban még Neisse fejedelmének és Grottkau hercegének is címeztették magukat. Püspöki joghatóságuk azonban még számos további - a cseh korona fennhatósága alá tartozó - területre is kiterjedt. Szilézia 1526 óta, a Habsburgok révén szintén a cseh király fennhatósága alá tartozott és csak az általunk vizsgált korszak után néhány évvel, 1742-ben szerezték meg a poroszok. Annak ellenére, hogy a reformáció itt is magával ragadta a katolikus híveket, a székeskáptalan végig katolikus kézben maradt, míg a Habsburgok rekatolizáló törekvései következtében a 17. század elejére újból megerősödött a püspökség. Ekkortól a püspöki széket Neisse-ban tartották, a káptalan azonban továbbra is Boroszlóban székelt.[4]

A püspökség címere (1732)

Felül középen az ***Insignia episcopatus Wratisl[aviensium]***: barokk kartus ovális pajzsmezejének negyedelt udvaraiban az első és negyedik helyen a püspökség címere (vörösben hat, három-kettő-egy arányban elhelyezett stilizált ezüst liliom),[5] a második-harmadikban Szilézia jelvénye (aranyban jobbra néző fekete sas, mellén ezüst mellpánttal,

[3] Boroszló az egykori Breslau, ma a Wrocław Lengyelországban. Hunyadi Mátyás 1474-ben elfoglalta a várost, és megerősítette önkormányzatát, amire ma is büszkék a helyiek. Erre való tekintettel a továbbiakban is a magyar névalakot fogom használni.

[4] Gatz, ***Bischöfe***. I. p. 128-144.

[5] Ismert kék mezőben arany liliomos ábrázolása is. Ottfried Neubecker, Wilhelm Rentzmann, ***Lexikon der Heraldik: Von Apfelkreuz bis Zwillingsbalken***, Berlin, 2006, Tafel 301.

BDD-A19450 © 2010 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:51 UTC)

melynek közepéből felül kis kereszt növekszik) kapott helyet. A liliomos címer eredete a 14. századra nyúlik vissza, először ugyanis Henrik püspök (1302-1319)[6] pecsétjén szerepel.[7] A sas először Vencel (1382-1417),[8] Liegnitz hercege püspöksége idején került a címerbe, aki mint családi címert viselte.[9] Ez az ábrázolás került már az egykorú konstanzi konzíliumkönyvbe is,[10] majd a Siebmacher-féle címerkönyvekbe is.[11]

A püspökök címerei (1000-1732)

Érdekesnek tűnhet, mégis a kötet megjelenéséhez közelebb eső címerek ábrázolásában található több pontatlanság, amikre külön ki is térek. Címertanban járatos olvasónak egyből feltűnik, hogy nyilvánvalóan csak fikció lehet 11. században püspöki címerekről beszélni. A hat első, legendák ködébe vesző - schmograui (Smogorzów) és rietscheni (Ryczyn) - püspökkel együtt mindenesetre éppen ötven egyháznagy szerepel a listában, talán éppen ez indokolja, hogy mégis helyet kaptak a katalógusban. Bizonyosan csak 1046-tól ismertek a nevek, valós címerek pedig nyilván még későbbi időszakra tehetők. Mivel a címersorozatban - különösen az első felében - sok szlachta címere is feltűnik, elképzelhető, hogy a később használt címert tulajdonították a felmenő rokonnak is.

---

[6] Ld. bővebben 24. szám alatt.

[7] ***Die Wappen der Hochstifte, Bistümer und Diözesanbischöfe im Heiligen Römischen Reich 1648-1803***. Herausgegeben Erwin Gatz, (A továbbiakban Gatz, ***Wappen***), Regensburg, 2007, p. 66. valamint Marian Gumowski, ***Handbuch der polnischen Heraldik***, Graz, 1969, p. 55. A pecsét fotója ibidem, Tafel: XXXI. a.

[8] Ld. bővebben a 29. szám alatt.

[9] Gumowski, ***op. cit.***, p. 34-35.

[10] *„Der hochwirdig Bischoff Johannes Wardlamensis"*. Ulrich von Richental, ***Das Concilium, So zu Constantz gehalten ist worden Des jars MCCCCXIII: Mit allen handlunge[n] in[n] Geystlichen un[d] weltlichen sachen; Auch was diß mals für Bäpst, Kayser, Künig, Fürsten sampt den botschafften oder Legationen die zu Constantz erschinen seind, mit ire[n] wappen Contrafect, un[d] figuren gezieret***, Augspurg, 1536. CIX [a].

[11] ***Newe Wappenbuch***... Hrsg. Johann Siebmacher, Nürnberg, 1605. Tafel 11.

BDD-A19450 © 2010 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:51 UTC)

A katalógusban a címertáblán szereplő latin név mellett feltüntettem a német[12] és lengyel[13] nevet, a hivatalviselés éveit és az egyéb fontosabb méltóságokat (ha voltak), néhol érdekesebb adatokat is a teljesség igénye nélkül. Ezt követi minden esetben a metszeten látható címerek leírása, amit szükséges esetben kiegészítettem, javítottam.

1. Godofredvs, 966-983. június 21.[14] Római nemes,[15] akinek 1719-ben síremléket állítottak a katedrálisban.[16] Vörösben mórfej, feje köré kék-fehér tekercs van tekerve.

2. Vrbanvs, 983-1005.[17] Római nemes,[18] címere kékben arany épületoszlop.

3. Clemens, 1005-1027.[19] Itáliai nemes,[20] kékben ágaskodó ezüst oroszlán, a pajzson arany balharánt pólya.

4. Lvcilivs, 1027-1036.[21] Itáliai nemes,[22] ezüsttel és kékkel negyedelt pajzs második és harmadik mezejében hatágú arany csillag.

---

[12] Johann Jungnitz, ***Die Grabstätten der Breslauer Bischöfe***, Breslau, 1895. (A továbbiakban Jungnitz: op. cit.) és Karl Kastner, ***Breslauer Bischöfe***. (A továbbiakban Kastner, ***op. cit.***). Breslau, 1929. alapján

[13] A Wrocław-i érsekség hivatalos honlapján lévő lista alapján. Archidiecezja Wrocławska. http://www.archidiecezja.wroc.pl/historia.html 2008. december 15.

[14] Sommersberg, ***op. cit.***, p. 64.

[15] Dlugossiusnál *„genere nobilis, natione ac prosapia Romanus."* Johannus Loninus sive Dlugossius, ***Canonici Cracoviensis, episcoporim Smogorzoviensis, et Pitzinensis, quae nunc Wratitzlaviensis ecclesiarum historiae et acta***, în Fridericus Wilhelmus de Sommersberg, ***op. cit.***, II. Lipsiae, 1730. (A továbbiakban: Dlugossius, ***op. cit.***). p. 159. Sommersbergnél *„civis Romanus"*. Sommersberg, ***op. cit.***, p. 64.

[16] Jungnitz, ***op. cit.***, p. 6.

[17] Sommersberg, ***op. cit.***, p. 64.

[18] Dlugossiusnál *„Hic modestus genere nobilis natione Romanus"*. Dlugossius, ***op. cit.***, p. 159.

[19] Sommersberg, ***op. cit.***, p. 64.

[20] Dlugossiusnál *„Italici sanguinis et lingwagii homo genere nobilis"*. Dlugossius, ***op. cit.***, p. 159.

[21] Sommersberg, ***op. cit.***, p. 64.

[22] *„Vir Italicus genere et lingua"*. Dlugossius, ***op. cit.***, p. 159.

BDD-A19450 © 2010 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:51 UTC)

5. Leonhardvs, 1036-1045. április 4.[23] Itáliai nemes,[24] kékben ágaskodó arany oroszlán felemelt jobbjában háromtornyú vörös várat tart.

6. Timothevs, 1045-1051.[25] Itáliai nemes,[26] címere vörösben arany épületoszlophoz kötött fekete medve látszik.

7. Hieronymvs, (Hieronymus, Hieronim), 1046-1062.[27] Római nemes,[28] címere aranyban három hatágú vörös csillag, kettő-egy elrendezésben.

8. Iohannes I (Johannes, Jan), 1063-1072.[29] Lengyel nemes - Sommersberg szerint[30] - a Gryf[31] szlachtából.[32] Kékben arany patkó szárai között ugyanilyen színű kereszt, ami egyébként a Jastrzębiec szlachtából származó családok címereiben fordul elő.[33]

9. Petrvs I (Peter, Piotr), 1073-1111.[34] Lengyel nemes a „*Vulpinus*"[35] családból, vörösben ezüst mesteralak: felül nyílhegyben végződő, kettős kereszt.[36]

---

[23] Sommersberg, ***op. cit.***, p. 64.

[24] „*Vir genere et lingua Italus ex stirpe nobili ortum ducens*". Dlugossius, ***op. cit.***, p. 159.

[25] Sommersberg, ***op. cit.***, p. 64.

[26] „*Natione Italus nobilibus parentibus prognatus*". Dlugossius, ***op. cit.***, p. 160.

[27] Sommersberg, ***op. cit.***, p. 64.

[28] „*Vir Italus, ex curia Romana nobilem ortum ducens*". Dlugossius, ***op. cit.***, p. 160.

[29] Sommersberg, ***op. cit.***, p. 64.

[30] Dlugossiusnál „Ölyv-família:" „*virum generosum ex familia Accipitrum*." Dlugossius, ***op. cit.***, p. 161.

[31] A címertáblán ábrázolt címer nem egyezik a Gryf-ekével, ami vörösben vagy kékben arany griffet ábrázol. Franciszek Piekosiński, ***Heraldyka Polska***. Kraków, 1899. (A továbbiakban Piekosiński, ***op. cit.***) p. 54.

[32] Bár nem azonos jelentésűek, mégis a gyakori szóismétlések elkerülése végett a szlachta és nemzetség kifejezéseket azonos értelemben használom.

[33] „*Pro insigni babatum cruce in medio posita in campo celestino gestant duces Stirpem*." Dlugossius, ***op. cit.***, p. 161; Piekosiński, ***op. cit.***, p. 63-65.

[34] Sommersberg, ***op. cit.***, p. 64.

[35] Ti. ~róka. „*Genus inter Polonus ducens nobili ex familia vulpium*". Dlugossius, ***op. cit.***, p. 161.

BDD-A19450 © 2010 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:51 UTC)

10. Cyroslavs (Siroslaw, Żyrosław), 1112-1120.[37] Krakkó környéki lengyel nemes a Roza nemzetségből, címere vörösben ezüst stilizált rózsa.[38]

11. Ymislavs (Imislaw, Heymo), 1120-1126.[39] Lengyel nemes a Leszczyc szlachtából.[40] Kékben aranyszínű, oszlopokon nyugvó nádtető.[41]

12. Rvpertvs (Robert, u.az), 1127-1142.[42] A Korab lengyel katonáskodó nemes család tagja, akiknek címere kékben arany hajótestű, ezüstvitorlás tengeri hajó.[43]

13. Magnvs (Robert [II.], u.az), 1142-1146. Korábban III. (Ferdeszájú) Boleszláv lengyel herceg (1102-1138)[44] kancellárja.[45] Lengyel

---

[36] *„Geminatam crucem, sagitta cruci apposita in campo rubeo deferente pro insigni".* Dlugossius, ***op. cit.***, p. 161.

[37] Sommersberg, ***op. cit.***, p. 64.

[38] *„Genere hic nobilis erat de domo et familia Rosarum,rosam albam in campo rubeo".* Dlugossius, ***op. cit.***, p. 161.

[39] Sommersberg, ***op. cit.***, p. 64.

[40] *„Genere hic Polonus erat, nobilem stirpem ex domo et familia Lescitarum".* Dlugossius, ***op. cit.***, p. 161. Sommersbergnél: *„de domo Leszcytarum alias Acervorum".* Sommersberg, ***op. cit.***, p. 64.

[41] A sajátos lengyel épülettípus a „bróg," favázas, nádtetős építmény. Sommersberg is fontosnak tartotta a tető felhányásának módjáról megjegyezni, hogy latinul is „acervum"-nak nevezik. A szlachta címerében valójában nem kék, hanem vörös a pajzsmező. Piekosiński, ***op. cit.***, p. 32. és ***ibidem***, fig. 17.

[42] Sommersberg szerint 1143. április 12-én hunyt el. Sommersberg, ***op. cit.***, p. 64.

[43] *„Natione Polonus de domo et familia militum Poloniae qui galeram sive magnam navem marinam pro insigni deferunt, ducens ortum".* Dlugossius, ***op. cit.***, p. 162. Sommersbergnél: *„nobilis Polonus, ex familia Korabitarum".* Sommersberg, ***op. cit.*** 64; Piekosiński, ***op. cit.***, p. 74-75 és ***ibidem***, fig. 105-107.

[44] John E. Morby, ***A világ királyai és királynői***, Bp., 1991. (A továbbiakban Morby: ***op. cit.***, p.) 219.

[45] Sommersberg, ***op. cit.***, p. 64.

BDD-A19450 © 2010 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:51 UTC)

nemes a Zaremba családból,[46] címere vörös oromzatos várból növekvő fekete oroszlán. A falon négy stilizált arany gyémánt.[47]

14. Iohannes II (Janik, Jan), 1146-1149, gnieznói érsek 1148-1165.[48] Gryf nemzetségbeli, sandomiri lengyel nemes. Címere vörösben ágaskodó ezüst griff.[49]

15. Walthervs (Walter, u.az), 1149-1169. Korábban Boleszláv sziléziai herceg kancellárja.[50] Zadora szlachtabeli nemes. Az ábrázolt címer a püspökség és a szlachta címerét egyesíti: vörössel és kékkel vágott pajzs felső mezejében két sorban hat stilizált arany liliom, az alsóban háromágú vörös nyelvét kiöltő arany oroszlánfej.[51]

16. Cyroslavs II (Siroslaw, Żyrosław), 1170-1181. április 3. A Roza szlachtából származott, címere vörösben ezüst stilizált rózsa (vö. 10.).[52]

17. Franciscvs. Dlugossiusnál Frantzko alakban is szerepel. Sommersberg szerint is Franciscus Prawdita (Prawdziz) sziléziai lovag, aki 1181-1198 között boroszlói püspök.[53] Egyébként sem a korábbi német irodalomban, sem az érsekség listájában nem szerepel.[54] Kékben vörös oromzatos várfal mögül növekvő arany oroszlán.[55]

---

[46] *„Hic natione Polonus ex terra Calischiensi ortum ducens, nobilis de domo et familia, quae se appelat Zaremba".* Dlugossius, ***op. cit.***, p. 162.

[47] A gyémántok száma három-négy között változott. Piekosiński, ***op. cit.***, p. 181-183 és ***ibidem***, fig. 305-309.

[48] Sommersberg, ***op. cit.***, p. 64.

[49] *„Hic ex terra Sandomiriensi et Brosznetza ortum ducens nobilis de domo et familia Griffonum, griffem album in campo rubeo pro insigni deferentium".* Dlugossius, ***op. cit.***, p. 162 és Piekosiński, ***op. cit.***, p. 63-65.

[50] Sommersberg, ***op. cit.***, p. 65.

[51] Piekosiński, ***op. cit.***, p. 180 és ***ibidem***, fig. 302-303.

[52] *„Nobilis genere de domo et familia Rosae, albam deferentium rosam stirpem ducens".* Dlugossius, ***op. cit.***, p. 162.

[53] *„Natione si quidem Slesita erat genere nobilis de domo et familia Prawditarum, qui leonem ex muro coctili praedomitum pro insigni deferunt ducens stirpem".* Dlugossius, ***op. cit.***, p. 162. és Ibidem.p. 65.

[54] Kastner szerint Cyroslavs II. 1170-1198-ig töltötte be a püspöki széket. Kastner, ***op. cit.***, p. 6.

[55] Piekosiński, ***op. cit.***, p. 131-132 és ibidem, fig. 204-205.

BDD-A19450 © 2010 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:51 UTC)

18. Iaroslavs (Jaroslaw, Jarosław), 1198-1201. február 10.[56] Sziléziai herceg, címere aranyban fekete sas, mellén ezüst pánttal. 1198-ban a püspökségnek adományozta Neisse városát és a hozzá tartozó területeket.[57]

19. Cyprianvs (Cyprian, u.az), 1201. március 1.-1207. február 21.[58] Lengyel lovag, kékben a Jézus képmását őrző lepel.

20. Lavrentivs „Dolivita" (Lorenz, Wawrzyniec), 1207-1232. június 8.[59] Korábban boroszlói kanonok.[60] Vörösben hatágú ezüst csillag.

21. Thomas I. „Coslerogus" (Thomas, érsekség listájában nem szerepel), 1232. augusztus 18.-1267. május 30.[61] Lengyel lovag, címere vörösben három egymásra keresztbe helyezett arany kopja, amihez Dlugossius szerint kecske sisakdísz társult.[62]

22. Thomas II, (Thomas, érsekség listájában nem szerepel) előbbi unokaöccse, 1270-1292. március 11.[63] Címere Magnvséval megegyező.

23. Iohannes III (Johann Romka, Jan Romka), 1292. április 24.-1301. november 14.[64] Lengyel lovag a Sulima szlachtából, címere arannyal és vörössel vágott pajzsban felül fekete sas, alul kettő-egy arányban elhelyezett három arany faragott kő vagy gyémánt.[65]

---

[56] Sommersberg, ***op. cit.***, p. 65.

[57] Dlugossius, ***op. cit.***, p. 164.

[58] Sommersberg, ***op. cit.***, p. 65., Dlugossius szerint bénulásos betegség támadta meg és 1207. december 6-án halt meg. Dlugossius, ***op. cit.***, p. 164.

[59] Sommersberg, ***op. cit.***, p. 65.

[60] Dlugossius, ***op. cit.***, p. 164.

[61] Német irodalom szerint 1268-ban hunyt el. Sommersberg, ***op. cit.***, p. 65; Kastner, ***op. cit.***, p. 6.

[62] *„Genere hic nobilis de stirpe et familia baronum Poloniae, qui tres hastas transversaliter in campo rubeo deferunt pro insigni et caput hirci in galea".* Dlugossius, ***op. cit.***, p. 165.

[63] Sommersberg, ***op. cit.***, p. 65.

[64] Sommersberg, ***op. cit.***, p. 66.

[65] *„Hic natione Polonus genere nobilis de domo et familia Sulunitarum, qui mediam aquilam nigram et tres lapides in campo rubeo deferunt".* Dlugossius, ***op. cit.***, p. 166; Piekosiński, ***op. cit.***, p. 151-153 és ibidem, fig. 240-242.

BDD-A19450 © 2010 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:51 UTC)

24. Henricvs (Heinrich von Würben, Henryk z Wierzbnej), 1302. február 2.-1319. szeptember 23.[66] Hasított pajzs első vörös mezejében arany szarvasagancs, a hátsó ezüstben fekete sasszárny.

25. a. Vitvs. (Veit von Habedank, az érsekség listájában nem szerepel), 1319-1326. november 27.[67] Német nemes családból származott,[68] „ex Habdanckiorum gente". Heinrich püspök halála után a káptalan többségben lévő német nyelvű tagjai választották meg, de a többi káptalan a glogaui archidiakónust, Lutholdot (ld. 25. b.) jelölte. Hosszas huzavona után a pápa végül Vitust erősítette meg 1326. november 19-én, ám ezután 8 nappal Avignonban elhunyt.[69] Vörösben ékszerűen megtört oldalú ezüst pólya.

b. Lvtholdvs (Luthold, az érsekség listájában nem szerepel). Archidiakónus Glogauban, „*ellenpüspök*."[70] Lengyel nemzetiségű,[71] címere vörösben fekete kecske, hátán fekete-fehér rutás terítő.

26. Nankervs (Nanker, Nankier), 1326-1341. április 10.[72] Oppelni sziléz lovag az Oksza (Sommersbergnél is „*Oxius*") családból, címere vörösben arany nyelű ezüstfejű bárd.[73]

27. Preceslavs (Preczlaw von Pogarell, Przecław z Pogorzeli), monsterbergi sziléz lovag, 1341. május 5.-1376. április 6.[74] Ezüstben háromtornyú, nyitott kapus vörös vár. Preceslaus szerezte meg a püspökségnek Grottkau várát és környékét.[75]

---

[66] Sommersberg, ***op. cit.***, p. 66.

[67] Sommersberg, ***op. cit.***, p. 66.

[68] *„Quidam enim Vitum natione Teutonicum ... de nobilitate et familia Habdanck".* Dlugossius, ***op. cit.***, p. 166.

[69] Jungnitz, ***op. cit.***, p. 5.

[70] ***Ibidem***.

[71] *„Natione Polonum genere nobilem de domo et familia Wirusonum eligunt".* Dlugossius, ***op. cit.***, p. 166.

[72] Sommersberg, ***op. cit.***, p. 66.

[73] Piekosiński, ***op. cit.***, p. 112-113 és ibidem, fig. 169-171.

[74] Sommersberg, ***op. cit.***, p. 66.

[75] Dlugossius, ***op. cit.***, p. 167.

BDD-A19450 © 2010 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:51 UTC)

28. Theodoricvs (Dietrich, az érsekség listájában nem szerepel), cseh nemzetiségű, 1376. április 27.-1382. február 15. XI. Gergely megerősítése nélkül.[76] Vörösben lefelé fordított püspöksüveg.

29. Wenceslavs (Wenzel von Liegnitz, Wacław z Legnicy), Szilézia hercege és Legnitz ura, 1382-1417. I. Vencel fia, Boleszláv unokája.[77] Aranyban mellpántos fekete sas (mint Iaroslavs-nál).

30. Conradvs (Konrad von Ols, Konrad Oleśnicki), Szilézia hercege, Olesnitz ura, 1417-1447. II. Konrád fia, I. Konrád unokája.[78] Aranyban fekete sas (pánt nélkül).

31. Petrvs II (Peter von Nowag, Piotr Nowak), 1447. szeptember 5.-1456. február 3.[79] Neisse-i családból származott, „*decretorum doctorem*," előbb kanonok. Az első nem nemes származású boroszlói püspök.[80] Címere vörös mezőben fekete farkas, amely madarat elkapni látszik. A bal felső sarokban stilizált virág.

32. Iodocvs (Jodok von Rosemberg, Jodok z Różomborku), 1456. február 13.-1467. december 12.[81] Cseh nemzetiségű, címere ezüstben stilizált vörös rózsa.[82]

33. Rvdolphvs (Rudolf von Rüdesheim, Rudolf z Rüdeshein), 1468-1482. január 9.[83] A mainzi Rüdesheimből származott.[84] Címere ezüst pólyával vágott pajzs felső kék mezejében növekvő hétágú (ebből három látszik) arany csillag. Az alsó vörösben ezüst stilizált virág.[85]

---

[76] Sommersberg, ***op. cit.***, p. 66.

[77] ***Ibidem***.

[78] ***Ibidem***.

[79] ***Ibidem***.

[80] *„Fuit hic ortus ex plebe humili de villa Wratislaviensi prope Nissam dicta Nowak".* Dlugossius, ***op. cit.***, p. 169.

[81] Sommersberg, ***op. cit.***, p. 67.

[82] *„Nobilis de domo et familia Rosenbergensium ex Bohemia, rubeam rosam in campo albo deferentium".* Dlugossius, ***op. cit.***, p. 170.

[83] Sommersberg, ***op. cit.***, p. 67.

[84] *„Ex oppido Rudisheim Moguntiensis dioecesis".* Dlugossius, ***op. cit.***, p. 171.

[85] *„Pro superiori parte clipei medietatem stellae septicornutam in celestino, in medio planiciem et barram candidam in rubeo, in inferiori vero parte rosam*

BDD-A19450 © 2010 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:51 UTC)

34. Iohannes IV (Johannes Roth, Jan Roth), Lavant püspöke 1468-1482; Boroszló püspöke 1482-1506. január 21.[86] A szászországi Wemdingben élő cipészmester fiaként világrajövő Roth Rómában és Párizsban tanult, ahol 1460-ban jogi doktorátust is szerzett. Pályafutása kezdetén 1464-ben plébános az attergau-i Sankt Georgenben, 1460 óta káptalani dékán Passauban, 1466-tól Boroszlóban is. Ezután a pápai kancellárián dolgozott, majd világi uralkodók: előbb V. László magyar király, aztán III. Frigyes császár, végül 1479-től I. Mátyás király szolgálatába állt.[87] A császár 1464-ben megnemesítette, négy évvel később pedig birodalmi kancellárrá tette. Nagy szerepet játszott a megüresedett magyar trón újbóli betöltésénél: ennek köszönhetően bírta Hunyadi Mátyás bizalmát, amit az is bizonyít, hogy a király nyomására nevezték ki boroszlói segédpüspökké, majd Rudolf püspök halála után annak székét is elfoglalhatta. Széles műveltségű művészetbarát főpap volt, az első humanista a boroszlói püspökök sorában. Három egyházmegyei zsinatot tartott, támogatta a könyvnyomtatást is: missalékat, breviariumokat és énekeskönyveket is nyomtattatott.[88] Síremlékét a legszebb sziléziai püspöki epitáfiumként tartják számon.[89]

Vágott pajzs: felül ezüstben kétfejű sas növekszik, alul feketével és ezüsttel ötször vágott mező.

35. Iohannes V (Johannes Turzo, Jan Turzo), „*Thurzo de Bethlen-Falva, eques, aliis Polonus, aliis Hungarus*," 1506. március 22.-1520. augusztus 11.[90] Thurzó János körmöci kamaragróf fia, öccse, Szaniszló olmützi püspök.[91] A bethlenfalvi Szepesi család 1456-ban kapott

semissam etiam rubeis campis pro insigni et armis deferebat". Dlugossius, ***op. cit.***, p. 171.

[86] Sommersberg, ***op. cit.***, p. 67.

[87] Dlugossius Mátyást nem említi. Dlugossius, ***op. cit.***, p. 171.

[88] ***Neue Deutsche Biographie***, Bd. 10, Berlin, 1974. p. 481.

[89] Jungnitz, ***op. cit.***, p. 54.

[90] Sommersberg, ***op. cit.***, p. 67.

[91] Engel Pál: ***Magyar középkori adattár: Magyarország világi archontológiája***, ***1301-1457***. Középkori magyar genealógia. CD-ROM, Bp., 2001. Turzó (betlenfalvi).

BDD-A19450 © 2010 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:51 UTC)

címereslevelet V. László magyar királytól,[92] amelyben vörös mezőben koronás arany oroszlán ugyanilyen színű rózsát tart. A címer ezután megváltozott, először egy 1493. évi pecséten látható, majd Thurzó György 1503-ban készített sírkövére is ez a vágott pajzs került: felül vörösben növekvő arany oroszlán, alul aranyban három - kettő-egy arányban elhelyezett - vörös rózsa.[93] Ugyanez a címer szerepel Thurzó Zsigmond váradi püspök 1512-ben készített sírkövén is.[94]

36. Iacobvs (Jakob von Salza, Jakub Salza), 1520-1539. augusztus 24.[95] Sziléziai lovag, aki a ferrarai egyetem jogot hallgatott és szerzett doktorátust 1508-ban.[96] Címere vörösben két - száruknál összefüggő - ezüst stilizált liliom.

37. Balthasar (Balthasar von Promnitz, Baltazar z Promnicy), sziléziai lovag, 1539. szeptember 18.-1561. január 19.[97] 1534-ben a boroszlói Szent Kereszt székeskáptalan prépostja, négy évvel később a katedrális archidiakónusa lett.[98] Címere vágott pajzs, melynek felső része két mezőből áll: vörösben jobbharánt helyezett nyílvessző, szárai alatt és felett egy-egy hatágú arany csillag; hátul aranyban két jobbharánt fekete pólya. A pajzs alsó kék udvarában két egymás alatt elhelyezett lépő arany oroszlán.

38. Casparvs (Kaspar von Logau, Kasper z Łagowa), sziléziai lovag, 1562-1574. június 4.[99] Előkelő családból származott, iskolaévei után Itáliában I. Habsburg Ferdinánd fiának, Károly főhercegnek a nevelője lett. 1560-ban bécsújhelyi püspök lett, majd két év múlva a boroszlói

---

[92] Magyar Országos Levéltár. Diplomatikai Levéltár 24763.

[93] *„Referabant olim leonem aureum dimidia si parte, rubro in campo prominentem atque tres rosas rubri coloris campum aureum ad trifolii modum distinguentes."* Az Analecta Scepusii-ból idézi Csergheő, Géza-Csoma Jozef, ***Alte Grabdenkmäler in Ungarn***. Bp., 1890. p. 71. 5. jegyzet.

[94] Bunyitay Vince: ***A váradi püspökség története***, Nagyvárad, 1884, III. p. 112-113.

[95] Sommersberg, ***op. cit.***, p. 68.

[96] Kastner, ***op. cit.***, p. 30.

[97] Sommersberg, ***op. cit.***, p. 68.

[98] Kastner, ***op. cit.***, p. 32.

[99] Sommersberg, ***op. cit.***, p. 68.

BDD-A19450 © 2010 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:51 UTC)

püspöki széket töltötte be. Síremléke a kései reneszánsz egyik remekműve.[100] Von Logau címere kékkel és ezüsttel sakkozott mezőn jobbharánt kék pólya.

39. Martinvs (Martin von Gerstmann, Marcin Gerstman), a sziléziai Boleslav városából származott, 1574-1585. Negyedelt pajzs első és negyedik mezejében arany bőségszaru, a második-harmadik ezüstben két vörös jobbharánt pólya.

40. Andreas (Andreas von Jerin, Andrzej Jerin), a szászországi Riedling városából származott, 1585-1596. november 5.[101] Kékben ágaskodó arany griff.

41. Bonaventvra (Bonaventura Hahn, az érsekség listájában nem szerepel), a sziléziai Glogauból származott, mindkét jog doktora, 1596-ban választották meg, a pápa azonban nem erősítette meg. Fekete pajzsban három vörös rózsával megrakott jobbharánt aranyszínű pólya, fölötte arany madár, alatta ugyanilyen színű stilizált liliom.

42. Pavlvs (Paul Albert, Paweł Albert), szász nemzetiségű, 1599-1600. Negyedelt pajzs első és negyedik mezejebében az oroszlánnal viaskodó Sámson motívuma szerepel, a második-harmadik vörösben ezüst cölöp emelkedik.

43. Iohannes VI (Johann von Sitsch, Jan Sitsch), sziléziai lovag, 1600-1608. április 28.[102] Két vágással harmadolt pajzs: vörös-arany-fekete színben.

44. Carolvs I (Karl Habsburg, Karol Habsburg), osztrák főherceg; boroszlói hercegérsek 1608-1624; brixeni püspök 1613-1624, a Német Lovagrend nagymestere 1619-1624.[103] A metsző itt is - akár a többi osztrák főherceg esetében - szintén csak a főhercegi címert ábrázolta (vörösben vízszintes ezüst pólya). Kastner a püspökség negyedelt címerére helyezve ábrázolja a pólyás címert.[104]

---

[100] Jungnitz, ***op. cit.***, p. 22., Kastner, ***op. cit.***, p. 34, ***Neue Deutsche Biographie***, Bd 15, Berlin, 1987. p. 115.

[101] Sommersberg, ***op. cit.***, p. 68. és Kastner, ***op. cit.***, p. 38.

[102] Sommersberg, ***op. cit.***, p. 68.

[103] Sommersberg, ***op. cit.***, p. 68. és Kastner, ***op. cit.***, p. 44. és ***Allgemeine Deutsche Biographie,*** Bd 15, Leipzig, 1882. p. 315-318.

[104] Kastner, ***op. cit.***, p. 44.

BDD-A19450 © 2010 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:51 UTC)

45. Carolvs II (Karl Ferdinand von Polen [Wasa], Karol Ferdynand Waza), III. Zsigmond lengyel király (1587-1632)[105] fia, boroszlói hercegérsek 1625-1655. május 9.; plocki püspök 1644-1655.[106] Negyedelt pajzs szívpajzzsal. Ebben kékben[107] jobbharánt ezüst pólya előtt arany vázában búzakévével (családi címer). Az első és negyedik vörös mezőben a lengyel királyi címer: koronás fejű ezüst sas, mellén jobbharánt arany pólya (!); a második-harmadik vörösben páncélos lovas, fehér lovon, kivont karddal látszik, az ábrázolásról hiányzik a vitéz bal kezéből a kék színű pajzs a megszokott arany pátriárka kereszttel (Litván Nagyfejedelemség).[108]

46. Leopoldvs (Leopold Wilhelm Habsburg), osztrák főherceg, II. Ferdinánd császár (1619-1637)[109] fia; Passau és Strassb(o)urg hercegérseke 1626-1662; Halberstadt hercegérseke 1627-1662; Bréma és Magdeburg püspöki adminisztrátora 1635-1645; Olmütz hercegérseke 1638-1662; a Német Lovagrend nagymestere 1639-1662; Boroszló hercegérseke 1656-1662.[110] Vörösben vízszintes ezüst pólya. A hercegérsek személyes, bővebb címerében fekete kereszt- közepén arany szívpajzsban fekete sas, szárait arany liliomvégű botok (Lilienstab) díszítik - (Német Lovagrend) által négy részre osztott pajzs, további tagolással: I. negyed: vágott, alul kétszer hasított. Felül vörössel és ezüsttel hétszer vágott mező (Magyarország); alul 1. aranyban háromtornyú arany vár (Kasztília); 2. ezüstben aranykoronás lila oroszlán (León); 3. vörösben ezüst pólya

[105] Morby, ***op. cit.***, p. 220.

[106] Sommersberg, ***op. cit.***, p. 68. és Gatz, ***Bischöfe***, I. p. 215-217.

[107] Helyesen a pólya feletti rész vörös. Gatz, ***Wappen***, p. 68.

[108] A vitéz páncélja is ezüst, a lószerszám arany, a nyereg kék. Ismer más címerábrázolása is, ebben a szívpajzs olyan negyedelt pajzsra került, amelyben 1. Lengyelország, 2. Svéd Királyság: kékben kettő-egy arányban elosztott nyílt arany leveleskorona, 3. Litvánia, 4. Gotland: öt hullámos balharánt vágással osztott mezőben koronás arany oroszlán látható. Gatz, ***Wappen***, p. 68. és Gumowski, ***op. cit.***, p. 34.

[109] Sommersberg, ***op. cit.***, p. 68.

[110] A fentebb leírt pajzsot, mint családi címert használta. Spanyol birtokain még Aragónia, Granada, és a Szicíliai királyság címerét is használta. Gatz, ***Bischöfe***, III, p. 265-267.

BDD-A19450 © 2010 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:51 UTC)

(Ausztria). II. negyed vágott, alul kétszer hasított: felül vörösben aranykoronás kétfarkú ezüst oroszlán (Csehország), alul 1. arannyal és kékkel ötször jobbharánt vágott mező vörös bordűrrel (Burgundia); 2. zöldben ágaskodó ezüst párduc vörös szarvakkal, vörös lángot kifújni látszik (Stájerország); 3. hasított: elől aranyban három, egymás alatt lépő fekete oroszlán, hátul a Babenberg pólya szerepel (Karintia). III. negyed egyszer hasított és kétszer vágott: 1. vörösben arany jobbharánt pólya, felette és alatta három-három egy-kettő és kettő-egy arányban elhelyezett három nyílt leveles aranykoronával (Elzász); 2. vörösben jobbharánt arany pólya alatta egy-egy koronás arany oroszlánnal (Kyburg); 3. vörösben két egymástól elforduló aranyszínű hal (Pfirt grófság); 4. ezüstben aranykoronás, arany mellpántos vörös sas (Tirol grófság); 5. negyedelt: első és negyedik kék mezőben kettő-egy arányban elhelyezett hatágú arany csillag, a második-harmadik ezüstben két vörös pólya (Cilli grófság); 6. kékben öt, kettő-kettő-egy arányban elhelyezett arany sas (Alsó-Ausztria). IV. negyed egyszer hasított és kétszer vágott: 1. ezüstben kék sas vörössel és arannyal sakkozott mellpánttal (Krajna); 2. harántosztott mezőben felül kékben arany oroszlán, alul ezüstben két vörös balharánt pólya (Görz); 3. aranyban kékkoronás vörös oroszlán (Habsburg grófság); 4. ezüstben vörösbélésű fekete vend kalap (Vend vajdaság); 5. vörösben ezüst pólya előtt zöld hármashalmon emelkedő háromormós arany vár kitárt kapukkal (Pordenone); 6. hasított: elől felketében arany sas, hátul ezüsttel és vörössel háromszor hasított mező (Felső-Ausztria) kapott helyet.[111] Ehhez különböző viselt méltóságai jelvényei is társultak.

47. Carolvs III (Karl Joseph Habsburg, Karol József Habsburg), osztrák főherceg, II. Ferdinánd császár (1619-1637) fia; passaui hercegérsek segédpüspöke 1662; passaui hercegérsek és a Német Lovagrend nagymestere 1662-1664; boroszlói és olmützi hercegérsek 1663-1664. január 27.[112] Az osztrák főhercegek pólyás címerpajzsa. Személyes címerében a Német Lovagrend nagymesterének kijáró fekete kereszt (szívpajzzsal) által negyedelt pajzsot használt. Ebben 1. Magyarország

[111] Gatz, ***Wappen***, p. 69-70.
[112] Gatz, ***Bischöfe***, III, p. 217.

BDD-A19450 © 2010 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:51 UTC)

vágásos; 2. Csehország; 3. hasított pajzsban Ausztria pólyás és Burgundia harántpólyás; 4. Tirol és Habsburg (fentebb leírt) címereit egyesítette.[113] Ehhez persze különböző egyházi méltóságai viselése idején azok jelvényei is társultak.

48. Sebastian (Sebastian Ignaz Rostock, Sebastian Rostock), sziléziai származású; boroszlói püspöki helynök 1653-1661, hercegérsek 1665-1671. június 9.[114]

Negyedelt pajzs szívpajzzsal. Utóbbiban ezüst mezőben zöld hármashalomból növekvő zöld növény, melyen öt virág vöröslik. A nagypajzs első és negyedik fekete mezejében vörös virág, a második-harmadik kékben arany griff látható. Másik változat szerint a rózsák vörös színűek ezüst mezőben, és a griff nem kék, hanem fekete udvarban szerepel.[115] Ez a Rostock család bővített címere.[116]

49. Fridericvs (Friedrich Landgraf von Hessen in Darmstadt, Fryderyk Landgraf Hessen), 1671-1682. február 19. Már 1652-ben kardinális.[117]

Negyedelt pajzs első és negyedik vörös mezejében ezüst kereszt, melynek szárai a pajzs széléig érnek (johanniták nagypriorja). A második-harmadik - színjelölés nélkül metszett, más ábrázolások alapján rekonstruálható - mező egyszer hasított és kétszer vágott: 1. ezüstben vörös pátriárkakereszt (Hersfeld hercegség és apátság), 2. feketével és arannyal vágott, felül hatágú ezüst csillag (Ziegenhain grófság), 3. aranyban kékkoronás, kékkel vértezett vörös oroszlán (Katzenelnbogen grófság), 4. vörösben két egymás alatt elhelyezkedő lépő arany oroszlán (Diez grófság), 5. feketével és arannyal vágott, felül két nyolcágú ezüst csillag (Nidda grófság), 6. vörösben vörös-ezüst vágott pajzsocska,

[113] Különböző méltóságainak jelvényeit Gatz, ***Wappen***, p. 71.

[114] Sommersberg, ***op. cit.***, p. 68. és Gatz, ***Bischöfe***, III, p. 404-406.

[115] A nagypajzs színeit Johann Siebmacher's Die Wappen der Bistümer und Klöster. Neustadt an d. Aisch. 1976. Tafel 112. alapján átvette Gatz is. Gatz, ***Wappen***, p. 72.

[116] Gatz, ***Wappen***, p. 72.

[117] Sommersberg, ***op. cit.***, p. 68. és Gatz, ***Bischöfe***, III. p. 131-133.

BDD-A19450 © 2010 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:51 UTC)

csúcsainál három, oldalai mellett pedig szintén három elvágott (a pajzs oldalait körülvevő) csalánlevél (Schaumburg grófság).[118]

50. Franciscvs Lvdovicvs (Franz Ludwig zu Neuburg, Franciszek Ludwik Neuburg), boroszlói hercegérsek 1683-1732. Emellett wormsi hercegérsek, a Német Lovagrend nagymestere és ellwangeni hercegprépost 1694-1732; mainzi érsek segédpüspöke 1712-1729; trieri érsek, választófejedelem 1716-1729; mainzi érsek, választófejedelem 1729-1732.[119] Címere az előzőektől annyiban tér el, hogy itt egyéb viselt méltóságai jelvényei is szerepelnek, amint arról (részben) a pajzs alatt lévő felirat is tanúskodik: Lajos Ferenc mainzi érsek és választófejedelem, boroszlói püspök.[120] A Német Lovagrend nagymesteri keresztje - ezen szívpajzsban a fentebbi sas, melynek mellén vörös pajzsban ezüst hatágú kerék (mainzi érsekség) - által négy részre osztott nagypajzs, ezen negyedelt középpajzs nyugszik. Utóbbiban egyházi méltóságainak jelvényei: 1. feketében balharánt elhelyezett ezüst kulcs, alatta és fölötte négy-négy arany zsindely (wormsi érsekség); 2. vágott pajzsban a boroszlói püspökség címerének elemei: felül a sziléziai sas, alul a liliomok; 3. ezüstben arany mitra (!) az ellwangeni hercegprépost; 4. vörösben ezüst bárány felemelt mellsőjével zászlót tart (prümi hercegapát). Az öregpajzs tovább tagolódik: I. negyede kétszer hasított. Ebben 1. feketében vörös koronás arany oroszlán (rajnai palotagrófság); 2. a kék-ezüst bajor ruták (Bajor hercegség)[121]; 3. aranyban vörös koronás fekete oroszlán (Jülich hercegség). A II. negyed hasított: elől vörösben arany csörlő - közepén ezüst pajzsocska - melynek nyolc liliomvégű bot alkotja a küllőit (Kleve hercegség); hátul ezüstben kékkoronás vörös oroszlán (Berg hercegség). Szintén hasított a III. negyed is: elől aranyban fekete pólya (Moers hercegség); hátul ezüstben aranykoronás kék oroszlán (Veldenz grófság). Végül a negyedik negyed hasításaiban elől aranyban pólya, amelyen három sorban vörös-ezüst sakkozás van; hátul pedig ezüstben három

[118] Gatz, ***Wappen***, p. 73.

[119] Sommersberg, ***op. cit.***, p. 68. és Gatz, ***Bischöfe***, III, p. 124-127.

[120] *„Franciscvs Lvdovicvs Archiep[iscopus]. Mogunt[iensis]. Princeps Elect[orum]. L[ocique]. Episcop[us]. Wratisl[aviensis].”*

[121] Bővebben ld. Szálkai Tamás, ***A bajor állami és kerületi címerek***, Turul. 2006, p. 3-4. 86-94.

BDD-A19450 © 2010 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:51 UTC)

vörös szarufa (Ravensberg grófság) szerepel.[122] A pajzs mögött egymásra keresztbe helyezett pásztorbot és pallos - utóbbi markolata alatt hercegi korona - középen pedig mitra látható.

Anexa

[122] Gatz, ***Wappen***, p. 74.

BDD-A19450 © 2010 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:51 UTC)